

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2008. gada 12. februārī*

Lieta C-199/06

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši EKL 234. pantam, ko *Conseil d'État* (Francija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2006. gada 29. martā un kas Tiesā reģistrēts 2006. gada 2. maijā, tiesvedībā

Centre d'exportation du livre français (CELF),

Ministre de la Culture et de la Communication

pret

Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE).

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs V. Skouris [V. Skouris], palātu priekšsēdētāji P. Janns [P. Jann], K. V. A. Timmermans [C. W. A. Timmermans], A. Ross [A. Rosas], K. Lēnartss [K. Lenaerts], Dž. Arestis [G. Arestis], U. Lehmušs [U. Lohmus] un L. Bejs Larsens [L. Bay Larsen] (referents), tiesneši E. Borgs Bartets [A. Borg Barthet], M. Ilesičs [M. Ilesič], J. Malenovskis [J. Malenovský], J. Klučka [J. Klucka] un E. Levits,

* Tiesvedības valoda — franču.

ģenerālvokāts J. Mazaks [J. Mazák],
sekretārs J. Svēdenborgs [J. Swedenborg], administrators,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2007. gada 27. februāra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

- *Centre d'exportation du livre français (CELF)* vārdā — Ž. Molinjē [J. Molinié],
O. Šmits [O. Schmitt], P. Gibērs [P. Guibert] un A. Tabuī [A. Tabouis], *avocats*,
- *Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE)* vārdā — N. Kutrelis
[N. Coutrelis] un V. Džakobo [V. Giacobbo], *avocats*,
- Francijas valdības vārdā — Ž. de Bergess [G. de Bergues] un S. Ramē [S. Ramet],
pārstāvji,
- Dānijas valdības vārdā — K. Tornings [C. Thorning], pārstāvis, kam palīdz
P. Bīrings [P. Biering] un K. Lundgārds Hansens [K. Lundgaard Hansen],
advokater,
- Vācijas valdības vārdā — K. Šulce-Bāra [C. Schulze-Bahr] un M. Lumma
[M. Lumma], pārstāvji,

- Ungārijas valdības vārdā — J. Fazekaša [*J. Fazekas*], pārstāve,
- Nīderlandes valdības vārdā — H. H. Sevenstere [*H. G. Sevenster*] un P. P. J. van Hinnekens [*P. P. J. van Ginneken*], pārstāvji,
- Eiropas Kopienu Komisijas vārdā — V. di Buči [*V. Di Bucci*] un Ž. P. Kepenns [*J.-P. Keppenne*], pārstāvji,
- EBTA Uzraudzības iestādes vārdā — M. Sančess Ridelski [*M. Sánchez Rydelski*] un B. Alterskjers [*B. Alterskjær*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2007. gada 24. maija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

¹ Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt EKL 88. panta 3. punktu.

- 2 Šis lūgums tika iesniegts prāvā *Centre d'exportation du livre français (CELF)* (turpmāk tekstā — “*CELF*”) un kultūras un komunikāciju ministrs pret *Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE)* (turpmāk tekstā — “*SIDE*”) par *CELF* piešķirto Francijas valsts atbalstu.

Pamata prāva un prejudiciālie jautājumi

Pamata prāvas rašanās fakti un Kopienu procedūras

- 3 *CELF* ir kooperatīva sabiedrība, kas veic eksporta brokera darbības.
- 4 Saskaņā ar statūtiem tās uzdevums ir tieši izpildīt grāmatu, brošūru un dažādu saziņas palīglīdzekļu pasūtījumus uz ārzemēm, kā arī Francijas aizjūras zemēm un teritorijām un vispārīgāk — veikt visas darbības, kuru mērķis ir it īpaši veicināt franču kultūras izplatību visā pasaulē, izmantojot šos līdzekļus.
- 5 Tā apvieno neliela skaita grāmatu pasūtījumus, sniedzot ārvalstu klientiem iespēju vērsties pie viena starpnieka, nevis pie dažādiem piegādātājiem, tādējādi gūstot priekšrocību no iespējami liela piedāvājuma. Tā izpilda visu tirgus dalībnieku pasūtījumus, neņemot vērā pasūtījuma summu, pat ja šie pasūtījumi nav izdevīgi.
- 6 *CELF* pienākumi ir apstiprināti nolīgumos, kas ir noslēgti ar Francijas kultūras un komunikāciju ministru.

- 7 No 1980. līdz 2002. gadam *CELF* saņēma darbības subsīdijas no Francijas valsts, lai kompensētu papildu izmaksas par nelielajiem pasūtījumiem, kurus iesniedz ārvalstīs dibinātas grāmatnīcas.
- 8 1992. gadā *SIDE*, kas ir *CELF* konkurente, jautāja Eiropas Kopienu Komisijai, vai pēdējai piešķirtais atbalsts ir ticis paziņots saskaņā ar EK līguma 93. panta 3. punktu (jaunajā redakcijā — EKL 88. panta 3. punkts).
- 9 Komisija Francijas valdībai pieprasīja un saņēma no tās informāciju par *CELF* atbalsta pasākumiem.
- 10 Tā *SIDE* apstiprināja atbalsta esamību un informēja to, ka attiecīgie pasākumi nav tikuši paziņoti.
- 11 1993. gada 18. maija Lēmumā NN 127/92, kura paziņojums tika publicēts *Eiropas Kopienu Oficiālā Vēstneša* 1993. gada 25. jūnija izdevumā ar nosaukumu “Atbalsts franču grāmatu eksportētājiem” (OV C 174, 6. lpp.), Komisija uzskatīja, ka, ņemot vērā īpašos konkurences apstākļus grāmatu nozarē un attiecīgā atbalsta kultūras mērķi, tam ir piemērojams EK līguma 92. panta 3. punkta d) apakšpunktā [jaunajā redakcijā — EKL 87. panta 3. punkta d) apakšpunkts] noteiktais izņēmums.
- 12 *SIDE* Eiropas Kopienu Pirmās instances tiesā cēla prasību par šī lēmuma atcelšanu.

- 13 Ar 1995. gada 18. septembra spriedumu lietā T-49/93 *SIDE*/Komisija (*Recueil*, II-2501. lpp.) Pirmās instances tiesa minēto lēmumu atcēla tiktāl, ciktāl tas attiecās uz subsīdijām, kas piešķirtas vienīgi *CELF*, lai kompensētu papildu izmaksas par franču valodas grāmatu nelielajiem pasūtījumiem, kurus iesniedz ārvalstīs dibinātas grāmatnīcas.
- 14 Tā uzskatīja, ka Komisijai pirms lēmuma par pasākumu saderību ar kopējo tirgu esot vajadzējis veikt izsmēlošu novērtējumu par konkurences apstākļiem attiecīgajā nozarē. Tas nozīmē, ka Komisijai bija jāierosina EK līguma 93. panta 2. punktā (jaunajā redakcijā — EKL 88. panta 2. punkts) paredzētā izmeklēšanas procedūra.
- 15 1996. gada 30. jūlijā Komisija nolēma ierosināt formālu izmeklēšanas procedūru attiecībā uz minēto atbalstu.
- 16 Beidzot izmeklēšanu, tā pieņēma 1998. gada 10. jūnija Lēmumu 1999/133/EK par valsts atbalstu *Coopérative d'exportation du livre français (CELF)* (OV L 44, 37. lpp.), kurā tā, pirmkārt, konstatēja atbalsta nelikumību, jo tas nav ticis paziņots, un, otrkārt, atzina minēto atbalstu par saderīgu ar kopējo tirgu tādēļ, ka tas atbilda nosacījumiem par Līguma 92. panta 3. punkta d) apakšpunktā paredzētā izņēmuma piemērošanu.
- 17 Pēc tam tika celtas divas prasības par šī lēmuma atcelšanu.
- 18 Pirmā, ko Tiesā cēla Francijas Republika ar pamatojumu, ka Komisija neesot piemērojusi EK līguma 90. panta 2. punktu (jaunajā redakcijā — EKL 86. panta 2. punkts), tika noraidīta ar 2000. gada 22. jūnija spriedumu lietā C-332/98 Francija/Komisija (*Recueil*, I-4833. lpp.).

- 19 Otrā, ko Pirmās instances tiesā cēla *SIDE*, tika apmierināta ar 2002. gada 28. februāra spriedumu lietā T-155/98 *SIDE/Komisija (Recueil, II-1179. lpp.)*, ar ko Pirmās instances tiesa, atzīdama acīmredzamu kļūdu vērtējumā par attiecīgā tirgus noteikšanu, atcēla Komisijas lēmumu tiktāl, ciktāl ar to atbalsts bija atzīts par saderīgu ar kopējo tirgu.
- 20 Pēc šī lēmuma atcelšanas Komisija no jauna atzina atbalstu par saderīgu ar kopējo tirgu ar 2004. gada 20. aprīļa Lēmumu 2005/262/EK par Francijas sniegto atbalstu franču grāmatu eksportēšanas kooperatīvam [*Coopérative d'exportation du livre français*] (*CELF*) (OV L 85, 27. lpp.).
- 21 *SIDE* cēla prasību par šī lēmuma atcelšanu Pirmās instances tiesā. Minētā tiesa šo lietu vēl izskata (lieta T-348/04).

Valsts procedūras un prejudiciālie jautājumi

- 22 Vienlaikus ar Kopienu procedūrām tika ierosinātas arī procedūras valsts iestādēs un tiesās.
- 23 Pēc iepriekš minētā 1995. gada 18. septembra sprieduma lietā *SIDE/Komisija SIDE* kultūras un komunikāciju ministram pieprasīja, lai tas pārtrauc *CELF* piešķirtā atbalsta maksāšanu un atgūst jau pārskaitītās summas.

- 24 Šis lūgums tika noraidīts ar 1996. gada 9. oktobra lēmumu.
- 25 *SIDE* cēla prasību *Tribunal administratif de Paris* [Parīzes Administratīvajā tiesā] par minētā lēmuma atcelšanu.
- 26 Ar 2001. gada 26. aprīļa spriedumu minētā tiesa atcēla apstrīdēto lēmumu.
- 27 Kultūras un komunikāciju ministrs, kā arī *CELF* par spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību *Cour administrative d'appel de Paris* [Parīzes Administratīvajā apelācijas tiesā].
- 28 Ar 2004. gada 5. oktobra spriedumu *Cour administrative d'appel de Paris* apstiprināja taisīto spriedumu un uzlika Francijas valstij pienākumu piedzīt summas, kas *CELF* pārskaitītas par ārvalstis dibināto grāmatnicu iesniegto grāmatu nelielo pasūtījumu izpildi, trīs mēnešu laikā, sākot no sprieduma paziņošanas datuma, paredzot kavējuma naudu EUR 1000 apmērā par katru kavējuma dienu.
- 29 *CELF* un kultūras un komunikāciju ministrs iesniedza *Conseil d'État* [Valsts padome] apelācijas sūdzības, lai panāktu minētā sprieduma, kā arī *Tribunal administratif de Paris* sprieduma atcelšanu.
- 30 Šo sūdzību ietvaros prasītāji it īpaši apgalvoja, ka *Cour administrative d'appel* esot pieļāvusi tiesību kļūdu un juridiskās kvalifikācijas kļūdu, jo tā nav atzinusi, ka šajā gadījumā apstākļi, ka Komisija ir apstiprinājusi atbalsta saderību ar kopējo tirgu, ir

šķērslis atbalsta atgūšanas pienākumam, kas principā izriet no prettiesiskuma dalībvalsts atbalsta pasākumu īstenošanā, neievērojot EKL 88. panta 3. punktu.

31 Uzskatīdama, ka prāvas risinājums ir atkarīgs no Kopienu tiesību interpretācijas, *Conseil d'État* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Pirmkārt, vai [EKL] 88. pants atļauj valstij, kuras atbalsts uzņēmumam ir nelikumīgs, ja tā nelikumība ir konstatēta šīs valsts tiesās, pamatojoties uz to, ka tas nav bijis iepriekš paziņots [...] Komisijai saskaņā ar EKL 88. panta 3. punktā paredzētajiem nosacījumiem, neatgūt šo atbalstu no saņēmēja komersanta tādēļ, ka Komisija, pie kuras vērsusies trešā persona, ir atzinusi atbalstu par saderīgu ar kopējā tirgus noteikumiem un līdz ar to ir efektīvi īstenojusi ekskluzīvo kontroli, ko tā veic attiecībā uz šo saderīgumu?”

2) Otrkārt, ja atmaksas pienākums ir spēkā, vai atmaksājamo summu aprēķinā ir jāņem vērā laikposmi, kuros [...] Komisija atzina attiecīgo atbalstu par saderīgu ar kopējā tirgus noteikumiem, pirms šos lēmumus atcēla Eiropas Kopienu Pirmās instances tiesa?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 32 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai EKL 88. panta 3. punkta pēdējais teikums ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai ir jāpiespriež tāda atbalsta atgūšana, kas ir īstenots pretēji šim noteikumam, kad Komisija ir pieņēmusi galīgu lēmumu, ar ko konstatē minētā atbalsta saderību ar kopējo tirgu EKL 87. panta nozīmē.
- 33 Šajā sakarā ir jāatgādina, ka EKL 88. panta 3. punkta pirmais teikums uzliek dalībvalstīm pienākumu paziņot visus plānus piešķirt vai mainīt atbalstu.
- 34 Saskaņā ar EKL 88. panta 3. punkta otro teikumu, ja Komisija atzīst, ka paziņotais plāns nav saderīgs ar kopējo tirgu EKL 87. panta nozīmē, tā nevilcinoties ierosina EKL 88. panta 2. punktā paredzēto procedūru.
- 35 Saskaņā ar EKL 88. panta 3. punkta pēdējo teikumu dalībvalsts, kas plāno piešķirt atbalstu, nesāk īstenot pašas ierosinātos pasākumus, kamēr šī procedūra nav beigusies ar Komisijas galīgu lēmumu.
- 36 Šajā noteikumā paredzētā aizlieguma mērķis ir nodrošināt, lai atbalsta sekas neieastātos, iekams Komisijai nav bijis saprātīgs termiņš atbalsta sikai izvērtēšanai un vajadzības gadījumā šī panta 2. punktā paredzētās procedūras ierosināšanai (1990. gada 14. februāra spriedums lietā C-301/87 Francija/Komisija, saukta par "Boussac Saint Frères", *Recueil*, I-307. lpp., 17. punkts).

- 37 EKL 88. panta 3. punkts tādējādi ievieš jaunu atbalsta plānu preventīvu kontroli (1973. gada 11. decembra spriedums lietā 120/73 *Lorenz, Recueil*, 1471. lpp., 2. punkts).
- 38 Lai gan Komisijas pienākums ir izvērtēt plānotā atbalsta saderību ar kopējo tirgu, pat gadījumā, kad dalībvalsts neievēro aizliegumu īstenot atbalsta pasākumus, valsts tiesām līdz Komisijas galīga lēmuma pieņemšanai ir jāaizsargā indivīdu tiesības gadījumā, ja valsts iestādes neievēro EKL 88. panta 3. punkta aizliegumu (1991. gada 21. novembra spriedums lietā C-354/90 *Fédération nationale du commerce extérior des produits alimentaires et Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon*, saukta par "FNCE", *Recueil*, I-5505. lpp., 14. punkts). Tām ir jāaizsargā personas, kuras skar konkurences izkropļojums, ko izraisījusi nelikumīga atbalsta piešķiršana (šajā sakarā skat. 2006. gada 5. oktobra spriedumu lietā C-368/04 *Transalpine Ölleitung in Österreich u.c.*, Krājums, I-9957. lpp., 46. punkts).
- 39 Valsts tiesām principā ir jāapmierina prasība par tāda atbalsta atmaksu, kas ir piešķirts, pārkāpjot EKL 88. panta 3. punktu (skat. it īpaši 1996. gada 11. jūlija spriedumu lietā C-39/94 *SFEI u.c.*, *Recueil*, I-3547. lpp., 70. punkts).
- 40 Komisijas galīgs lēmums *a posteriori* nepadara par likumīgiem tādus īstenošanas aktus, kas nebija spēkā tādēļ, ka tie ir pieņemti, neievērojot šajā pantā noteikto aizliegumu. Citāda interpretācija veicinātu to, ka attiecīgā dalībvalsts neievēro EKL 88. panta 3. punkta pēdējo teikumu, un tas zaudētu lietderīgo iedarbību (iepriekš minētais spriedums lietā *FNCE*, 16. punkts).
- 41 Valsts tiesām tādēļ ir jānodrošina, ka visas EKL 88. panta 3. punkta pēdējā teikuma pārkāpuma sekas tiks novērstas saskaņā ar valsts tiesībām gan attiecībā uz atbalsta pasākumu īstenošanas aktu spēkā esamību, gan attiecībā uz tāda finanšu atbalsta

atgūšanu, kas ir piešķirts, neievērojot šo normu (iepriekš minētie spriedumi lietā *FNCE*, 12. punkts, un lietā *SFEI* u.c., 40. punkts, kā arī 2003. gada 21. oktobra spriedums apvienotajās lietās *C-261/01* un *C-262/01 van Calster* u.c., *Recueil*, I-12249. lpp., 64. punkts, un iepriekš minētais spriedums lietā *Transalpine Ölleitung in Österreich* u.c., 47. punkts).

- 42 Tomēr var rasties ārkārtas apstākļi, kuros būtu nepiemēroti piespriest atbalsta atmaksu (iepriekš minētais spriedums lietā *SFEI* u.c., 70. punkts).
- 43 Šajā sakarā Tiesa par tādu situāciju, kad Komisija ir pieņēmusi negatīvu galīgo lēmumu, jau ir lēmusi, ka nevar izslēgt iespēju, ka nelikumīga atbalsta saņēmējs atsaucas uz ārkārtas apstākļiem, kas varēja leģitīmi pamatot viņa paļāvību par minētā atbalsta likumību, un līdz ar to nevar viņam liegt iebilst pret tā atgūšanu. Šādā gadījumā valsts tiesai, kura galu galā izskata lietu, pēc tam, kad tā vajadzības gadījumā ir uzdevusi Tiesai prejudiciālus jautājumus, ir jānovērtē lietas apstākļi (1990. gada 20. septembra spriedums lietā *C-5/89 Komisija/Vācija*, *Recueil*, I-3437. lpp., 16. punkts).
- 44 Runājot par Komisiju, 14. panta 1. punkts Padomes 1999. gada 22. marta Regulā Nr. 659/1999, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus [EKL 88.] panta piemērošanai (OV L 83, 1. lpp.), skaidri paredz, ka negatīva lēmuma gadījumā Komisija neprasa atgūšanu, ja tas būtu pretrunā ar kādu Kopieniu tiesību vispārēju principu.
- 45 Tādos apstākļos, kādi ir pamata prāvā, kad ar EKL 88. panta 3. punkta pēdējo teikumu pamatota prasība tiek izskatīta pēc tam, kad Komisija ir pieņēmusi pozitīvu lēmumu, valsts tiesai, neņemot vērā konstatējumu par attiecīgā atbalsta saderību ar kopējo tirgu, ir jālemj par īstenošanas aktu spēkā esamību un par piešķirtās finanšu palīdzības atgūšanu.

46 Šādā gadījumā Kopienų tiesības tai uzliek pienākumu lemt par piemērotiem pasākumiem, lai efektīvi novērstu nelikumību sekas. Tomēr, pat ja nav ārkārtas apstākļu, tās valsts tiesai neuzliek pienākumu pilnīgi atgūt nelikumīgo atbalstu.

47 EKL 88. panta 3. punkta pēdējais teikums ir izstrādāts ar preventīvu mērķi, lai nodrošinātu, ka nesaderīgs atbalsts nekad netiktu īstenots. Šis mērķis, pirmkārt, tiek sasniegts provizoriski ar tajā noteikto aizliegumu un, otrkārt, pilnībā ar Komisijas galīgo lēmumu, kas neļauj nākotnē īstenot paziņoto atbalsta plānu, ja lēmums ir negatīvs.

48 Šādi noteikta preventīva kārtība paredz, ka tikai saderīgs atbalsts tiek īstenots. Lai sasniegtu šo mērķi, atbalsta plāna īstenošana tiek atlikta līdz brīdim, kad šaubas par tā saderību tiek kliedētas ar Komisijas galīgo lēmumu.

49 Ja Komisija pieņem pozitīvu lēmumu, no tā izriet, ka šī sprieduma 47. un 48. punktā minētie mērķi nav apdraudēti ar atbalsta priekšlaicīgu piešķiršanu.

50 Šādā gadījumā, raugoties no citu tirgus dalībnieku, nevis šāda atbalsta saņēmēja viedokļa, atbalsta nelikumības sekas, pirmkārt, pakļautu tos nesaderīga atbalsta īstenošanas riskam, kas pilnībā vēl nav iestājies, un, otrkārt, atkarībā no gadījuma tie agrāk nekā vajadzīgs izjustu saderīga atbalsta iedarbību konkurences izpratnē.

- 51 Savukārt no atbalsta saņēmēja viedokļa nepienācīgā priekšrocība rastos, pirmkārt, no procentu nemaksāšanas par saņemtajām saderīga atbalsta summām, ja tam šāda summa būtu jāaizņemas tirgū, gaidot Komisijas lēmumu, un, otrkārt, no tā konkurētspējas pozīcijas uzlabošanas attiecībā pret citiem tirgus dalībniekiem visā atbalsta nelikumības periodā.
- 52 Tādos apstākļos kā pamata prāvā valsts tiesai tādēļ ir pienākums, piemērojot Kopienu tiesības, atbalsta saņēmējam piespriest procentu maksājumu par visu nelikumības periodu.
- 53 Valsts tiesību ietvaros šī tiesa vajadzības gadījumā var piespriest arī nelikumīgā atbalsta atgūšanu, neierobežojot dalībvalsts tiesības vēlāk īstenot šo atbalstu no jauna. Tāpat valsts tiesai var nākties apmierināt prasības par tādu zaudējumu atlīdzību, kas radušies atbalsta nelikumības dēļ (šajā sakarā skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *SFEI u.c.*, 75. punkts, un lietā *Transalpine Ölleitung in Österreich u.c.*, 56. punkts).
- 54 Runājot par pašu atbalstu, jāpiebilst, ka pasākums, ko veido tikai pienākums atgūt atbalstu bez procentiem, nav piemērots principā, lai novērstu nelikumības sekas gadījumā, kad dalībvalsts pēc pozitīva Komisijas galīga lēmuma no jauna īsteno minēto atbalstu. Tiktāl, ciktāl periods no atgūšanas līdz jaunai īstenošanai ir īsāks nekā periods no pirmās īstenošanas līdz galīgajam lēmumam, atbalsta saņēmējam, ja tam ir bijis jāaizņemas atlīdzināmā summa, ir jāsedz procenti no mazākas summas, nekā viņš būtu maksājis, ja sākotnēji viņam būtu bijis jāaizņemas summa nelikumīgi piešķirtā atbalsta apmērā.
- 55 Līdz ar to uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka EKL 88. panta 3. punkta pēdējais teikums ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai nav jāpiespiež tāda atbalsta atgūšana, kas

ir īstenots pretēji šim noteikumam, ja Komisija ir pieņēmusi galīgu lēmumu, ar ko konstatē minētā atbalsta saderību ar kopējo tirgu EKL 87. panta nozīmē. Saskaņā ar Kopienų tiesībām tai atbalsta saņēmējam ir jāpiespriež procentu maksāšana par nelikumības periodu. Valsts tiesību ietvaros šī tiesa vajadzības gadījumā var piespriezt arī nelikumīgā atbalsta atgūšanu, neierobežojot dalībvalsts tiesības vēlāk īstenot šo atbalstu no jauna. Tāpat valsts tiesai var nākties apmierināt prasības par tādu zaudējumu atlīdzību, kas radušies atbalsta nelikumības dēļ.

Par otro jautājumu

⁵⁶ Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai tādos procesuālos apstākļos, kādi ir pamata prāvā, no EKL 88. panta 3. punkta pēdējā teikuma izrietošais pienākums novērst atbalsta nelikumības sekas, runājot par to summu aprēķinu, kas ir jāatmaksā saņēmējam, attiecas arī uz periodu no Komisijas lēmuma, ar ko konstatēta šī atbalsta saderība ar kopējo tirgu, pieņemšanas līdz minētā lēmuma atcelšanai Kopienų tiesā.

⁵⁷ Šis jautājums attiecas vai nu uz atbalstu, kas, iespējams, īstenots laikā starp šiem diviem datumiem, kā arī uz procentiem, ja valsts tiesībās paredzētās sekas par atbalsta nelikumību pat šāda atbalsta saderības ar kopējo tirgu konstatējuma gadījumā nozīmē minētā atbalsta atgūšanu, vai arī tikai uz procentiem par šajā periodā saņemto atbalstu, ja nelikumīga, bet saderīga atbalsta atgūšana nav paredzēta valsts tiesībās.

- 58 Pamata prāvas gadījumā runa ir par diviem periodiem — no Komisijas lēmumiem, kas pieņemti 1993. gada 18. maijā un 1998. gada 10. jūnijā, līdz Pirmās instances tiesas spriedumiem, ar kuriem tie ir atcelti attiecīgi 1995. gada 18. septembrī un 2002. gada 28. februārī (skat. šī sprieduma 11.–21. punktu).
- 59 Uzdotais jautājums pretnostata, no vienas puses, Kopienu iestāžu aktu likumības prezumpcijas principu un, no otras puses, EKL 231. punkta pirmajā daļā pausto normu.
- 60 Kopienu iestāžu aktu likumības prezumpcija nozīmē, ka tie rada tiesiskas sekas tik ilgi, kamēr tie nav atsaukti, atcelti prasības atcelt tiesību aktu ietvaros vai pasludināti par spēkā neesošiem pēc prejudiciāla nolēmuma pieņemšanas vai iebildes par prettiesiskumu apmierināšanas (2004. gada 5. oktobra spriedums lietā C-475/01 Komisija/Griekija, Krājums, I-8923. lpp., 18. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 61 Saskaņā ar EKL 231. panta pirmo daļu, ja prasība atcelt tiesību aktu ir pamatota, Kopienu tiesa apstrīdēto aktu pasludina par spēkā neesošu *ab initio*. No tā izriet, ka Kopienu tiesas lēmums par atcelšanu apstrīdēto aktu atceļ ar atpakaļejošu spēku attiecībā uz visām personām (2006. gada 1. jūnija spriedums apvienotajās lietās C-442/03 P un C-471/03 P P & O *European Ferries (Vizcaya)* un *Diputación Foral de Vizcaya*/Komisija, Krājums, I-4845. lpp., 43. punkts).
- 62 Tādos apstākļos kā pamata prāvā likumības prezumpcija un noteikums par atcelšanas atpakaļejošo spēku ir piemērojami secīgi.

- 63 Atbalsts, kas ir īstenots pēc pozitīva Komisijas lēmuma, tiek prezumēts kā likumīgs līdz Kopienų tiesas lēmumam par Komisijas lēmuma atcelšanu. Tad šis tiesas lēmuma datumā saskaņā ar EKL 231. panta pirmo daļu attiecīgais atbalsts tiek uzskatīts par tādu, kas ar atcelto lēmumu nav atzīts par saderīgu, tādējādi šī atbalsta īstenošana ir jāuzskata par nelikumīgu.
- 64 Tāpēc šajā gadījumā šķiet, ka no EKL 231. panta pirmās daļas izrietošais noteikums ar atpakaļejošu spēku izbeidz likumības prezumpcijas piemērošanu.
- 65 Pēc pozitīva Komisijas lēmuma atcelšanas nevar izslēgt iespēju, ka nelikumīga atbalsta saņēmējs atsaucas uz ārkārtas apstākļiem, kas varēja leģitīmi pamatot viņa paļāvību par minētā atbalsta likumību, un līdz ar to nevar viņam liegt iebilst pret tā atgūšanu (pēc analogijas skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Vācija, 16. punkts, kas attiecas uz negatīvu Komisijas galīgo lēmumu).
- 66 Tomēr Tiesa par tādu situāciju, kad Komisija sākotnēji ir nolēmusi necelt iebildumus pret strīdīgo atbalstu, jau ir lēmusi, ka šāds apstākļis nav uzskatāms par tādu, kas būtu varējis radīt saņēmēja tiesisko paļāvību, jo šāds lēmums ir ticis apstrīdēts prasību celšanai paredzētajos termiņos un vēlāk Tiesā atcelts (1997. gada 14. janvāra spriedums lietā C-169/95 Spānija/Komisija, *Recueil*, I-135. lpp., 53. punkts).
- 67 Tāpat Tiesa jau ir nolēmusi — tā kā Komisija nav pieņēmusi apstiprinošu lēmumu un tā kā termiņš prasības celšanai par šādu lēmumu nav beidzies, saņēmējam par plānotā atbalsta likumību nav tādas pārlicības, kas vienīgā var viņam radīt tiesisko paļāvību (skat. 2004. gada 29. aprīļa spriedumu lietā C-91/01 Itālija/Komisija, *Recueil*, I-4355. lpp., 66. punkts).

68 Līdzīgi ir jākonstatē — ja ir iesniegta prasība atcelt tiesību aktu, saņēmējs nevar lolot šādu pārlicību, kamēr Kopienu tiesa par to nav pieņēmusi galīgu lēmumu.

69 Tādēļ uz otro jautājumu ir jāatbild, ka tādos procesuālos apstākļos, kādi ir pamata prāvā, no EKL 88. panta 3. punkta pēdējā teikuma izrietošais pienākums novērst atbalsta nelikumības sekas, runājot par to summu aprēķinu, kas ir jāatmaksā saņēmējam, izņemot ārkārtas apstākļus, attiecas arī uz periodu no Komisijas lēmuma, ar ko konstatēta šī atbalsta saderība ar kopējo tirgu, pieņemšanas līdz minētā lēmuma atcelšanai Kopienu tiesā.

Par tiesāšanās izdevumiem

70 Attiecībā uz pamata lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Tiesāšanās izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

- 1) EKL 88. panta 3. punkta pēdējais teikums ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai nav jāpiespriež tāda atbalsta atgūšana, kas ir īstenots pretēji šim noteikumam, ja Eiropas Kopienu Komisija ir pieņēmusi galīgu lēmumu, ar ko konstatē minētā atbalsta saderību ar kopējo tirgu EKL 87. panta nozīmē. Saskaņā ar Kopienu tiesībām tai atbalsta saņēmējam ir jāpiespriež procentu maksāšana par nelikumības periodu. Valsts tiesību ietvaros šī tiesa

vajadzības gadījumā var piespriest arī nelikumīgā atbalsta atgūšanu, neierobežojot dalībvalsts tiesības vēlāk īstenot šo atbalstu no jauna. Tāpat valsts tiesai var nākties apmierināt prasības par tādu zaudējumu atlīdzību, kas radušies atbalsta nelikumības dēļ;

- 2) tādos procesuālos apstākļos, kādi ir pamata prāvā, no EKL 88. panta 3. punkta pēdējā teikuma izrietošais pienākums novērst atbalsta nelikumības sekas, runājot par to summu aprēķinu, kas ir jāatmaksā saņēmējam, izņemot ārkārtas apstākļus, attiecas arī uz periodu no Eiropas Kopienu Komisijas lēmuma, ar ko konstatēta šī atbalsta saderība ar kopējo tirgu, pieņemšanas līdz minētā lēmuma atcelšanai Kopienų tiesā.

[Paraksti]